

45
LISINSKI
1973-2018
ZA SVA VREMENA

LISINSKI
SUBOTOM
UVIJEK
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!
18/19

DANIIL
TRIFONOV

glasovir

Subota, 6. listopada 2018. u 19.30 sati
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Fotografija: Dario Acosta / DG

Program

Ludwig van Beethoven

Andante favori u F-duru, WoO 57

Ludwig van Beethoven

Sonata u Es-duru, op. 31, br. 3, "Lovačka"

Allegro

Scherzo. Allegretto vivace

Menuetto. Moderato e grazioso

Presto con fuoco

Robert Schumann

Bunte Blätter, op. 99

Stücklein No. 1. Nicht schnell, mit Innigkeit

Stücklein No. 2. Sehr rasch

Stücklein No. 3. Frisch

Albumblatt No. 1. Ziemlich langsam

Albumblatt No. 2. Schnell

Albumblatt No. 3. Ziemlich langsam, sehr gesangvoll

Albumblatt No. 4. Sehr langsam

Albumblatt No. 5. Langsam

Novelette. Lebhaft

Präludium. Energisch

Marsch. Sehr getragen

Abendmusik. Im Menuetttempo

Scherzo. Lebhaft

Geschwindmarsch. Sehr markiert

Robert Schumann

Presto passionato u g-molu, op. 22a

***

Sergej Prokofjev

Sonata u B-duru, op. 84, br. 8

Andante dolce

Andante sognando

Vivace

DANIIL TRIFONOV

4

Daniil Trifonov jedan je od najzanimljivijih i najuspješnijih mladih pijanista današnjice. Izniman uspjeh u svijetu klasične glazbe postiže kao solist, virtuoz koncertantnog repertoara, komorni glazbenik i skladatelj. Spajajući vrhunsku pijanističku tehniku s iskonskom osjećajnošću i dubinom izvedbe, Trifonov uvijek iznova oduševljava publiku. Britanski časopis *The Times* naziva ga „nedvojbeno najčudesnijim pijanistom našega vremena“.

Daniil Trifonov rođen je u ruskom gradu Nižnjem Novgorodu 1991. godine. Glazbenu naobrazbu počeo je u petoj godini. Glasovir je studirao u Moskvi na Glazbenom učilištu *Gnessin* u razredu Tatiane Zelikman. Studij je nastavio na Clevelandskom institutu za glazbu, u razredu Sergeja Babajana. Uz glasovir, studirao je i kompoziciju, a njegov opus obuhvaća skladbe za glasovir, komorne sastave i orkestar. Godine 2014. s puno je uspjeha u Clevelandu praisveo vlastiti *Koncert za glasovir i orkestar*, nastao na narudžbu Clevelandskog instituta za glazbu. Djelo je izveo i u Carnegie Hallu 2017. uz Orkestar Marijinskog teatra i dirigenta Valerija Gergijeva. Koncertnu sezonu 2017./2018. posvetio je izvedbama djela Frédérica Chopina. Za diskografsku kuću *Deutsche Grammophon*, s kojom ima ekskluzivni ugovor, snimio je svoj četvrti album pod nazivom *Chopin: Evocation*. Na albumu se, osim Chopinovih skladbi, nalaze djela skladatelja 20. stoljeća (Samuela Barbera, Federica Mompoua i drugih) na koje je poljski majstor snažno utjecao. S tim je programom održao više od 20 solističkih koncerata diljem Sjedinjenih Američkih Država, Europe i Azije. U Carnegie Hallu je prošle sezone održao niz od sedam koncerata pod nazivom *Perspectives*, uz violončelista Gautiera Capuçonu, komorni orkestar Kremerata Baltica te baritona Matthiasa Goernea. Sa svojim učiteljem i mentorom Sergejem Babajanom održao je niz koncerata s djelima pisanim za dva glasovira te premijerno izveo skladbu Maura Lanze namijenjenu tom sastavu, nastalu na narudžbu Carnegie Halla. U dvorani Zankel (koja pripada Carnegie Hallu) održao je solistički koncert na kojem je izveo po jedno djelo iz svake dekade 20. stoljeća koje je ostvarilo velik utjecaj na buduću glazbu.

Među ostalim važnim nastupima iz prošle sezone valja istaknuti azijsku turneju te europske turneje s violinistom Gidonom Kremerom i ansambлом Kremerata Baltica, Londonskom filharmonijom, Kraljevskim Concertgebouw orkestrom te orkestrom milanske Scale. *Burleske* Richarda Straussa izveo je uz Španjolski nacionalni orkestar i Simfonijski orkestar Bavorskoga radija; Schumannov *Koncert za*

glasovir i orkestar uz Orkestar Gulbenkian iz Lisabona i Berlinsku filharmoniju; skladbe Prokofjeva uz orkestar Marijinskog teatra pod ravnanjem Valerija Gergijeva te uz Clevelandski orkestar pod ravnanjem Michaela Tilsona Thomasa, Skrjabinov *Koncert za glasovir i orkestar* uz Simfonijski orkestar iz Seattlea i dirigenta Ludovica Morlota, vlastiti *Koncert za glasovir i orkestar* uz Detroitiski simfonijski orkestar te djela Sergeja Rahmanjinova uz Gergijeva i Minhensku filharmoniju, Petera Oundjiana i Simfonijski orkestar iz Toronta te Philadelphijski orkestar pod ravnanjem Yannicka Nézet-Séguina. Daniil Trifonov dobitnik je niza priznanja i nagrada na najuglednijim svjetskim natjecanjima, među kojima izdvajamo: treću nagradu na Chopinovu natjecanju u Varšavi (2010.), prvu nagradu na Rubinsteinovu natjecanju u Tel Avivu (2011.), prvu nagradu i *Grand Prix* (dodatno priznanje koje se dodjeljuje najboljem natjecatelju u svim kategorijama) na Natjecanju *Čajkovski* u Moskvi (2011.). Godine 2013. osvojio je prestižnu Nagradu *Franco Abbiati* za najboljeg instrumentalnog solista, koju dodjeljuju najistaknutiji talijanski glazbeni kritičari, te se pridružio uglednom krugu dobitnika te nagrade koji među inim čine Maurizio Pollini, Arturo Benedetti Michelangeli, Svjatoslav Richter, Radu Lupu i Andrés Schiff. Godine 2016. ugledni britanski glazbeni časopis *Gramophone* proglasio ga je „Umjetnikom godine“. Na Salzburškom uskrsnom festivalu 2017. osvojio je Nagradu *Herbert von Karajan* za najbolju interpretaciju. Ove je godine, 2018., albumom *Transcendental* osvojio cijenjenu diskografsku nagradu *Grammy* za najbolji klasični instrumentalni solo album. Riječ je o dvostrukom CD-u na kojem je snimio etide Franza Liszta. Recitalom održanim ovoga ljeta u Kneževu dvoru osvojio je i nagradu *Orlando* koju HRT dodjeljuje za najbolju interpretaciju na Dubrovačkim ljetnim igrama. U sezoni 2018./2019. Daniil Trifonov rezidencijalni je umjetnik Berlinske filharmonije.

Beethoven, Schumann i Prokofjev, iznimni skladatelji čija djela večeras slušamo, bili su ujedno i vrhunski pijanisti koji su kao interpreti uživali golem ugled među suvremenicima. Svoje su epohe snažno obilježili ne samo skladbama u kojima i danas uživamo nego i sjajnim pijanističkim umijećem. Glasoviru su često povjeravali najintimnije osjećaje, ali i najradikalnije glazbene zamisli. Njihovi glasovirski opusi duboko su prožeti sviračkim majstorstvom, posebnim odnosom prema njima najbližijem glazbalu, kao i predanim traganjem za novim načinima sviranja i novim izražajnim mogućnostima glasovira. Svaki od njih stvorio je vlastiti glasovirski stil i jezik, istražujući ih i preobražavajući cijeloga stvaralačkog vijeka.

Ludwig van Beethoven (1770. – 1827.) djelovao je na prijelomu dvaju stoljeća i svojim je bogatim opusom spojio dvije velike glazbene epohe – klasičnu i romantičnu. Haydnovo i Mozartovo naslijeđe doveo je do neslučenih vrhunaca, novim i osebnim stilom oživio je glazbenu prošlost te otvorio vrata budućnosti. Njegovo stvaralaštvo postalo je trajnim uzorom umjetničke snage i veličine. Dva naraštaja Beethovenove obitelji flamanskog podrijetla bila su u službi kölnskoga kneza – djed kao dvorski dirigent, a otac kao tenor. Nakon što ga je otac pokušao iskoristiti kao čudo od djeteta, Ludwig je također pristupio kneževoj službi kao čembalist, dvorski orguljaš, a zatim i kao violist u opernom orkestru. Glazbu je učio u rodnom Bonnu kod Christiana Gottloba Neefea. Majčina smrt i očev gubitak posla primorali su ga da uzdržava mlađu braću i odgodili planirani odlazak u Beč na školovanje kod tada najuglednijega glazbenika – Wolfganga Amadeusa Mozarta. Beethoven je u Beč stigao tek godinu dana poslije Mozartove smrti, 1792., i u tom je gradu ostao do smrti, postavši krunskim sudionikom razdoblja Bečke klasike. Učio je kod Josepha Haydna i Johanna Schenka. Tijekom prvih bečkih godina ugled je izgradio ponajprije kao pijanist, poznat po iznimnoj vještini oblikovanja briljantnih glasovirskih improvizacija. Živio je kao slobodni umjetnik i ustrajno skladao. U iduća tri i pol desetljeća stvorio je opus goleme kreativne snage kojim je proširio formu, govor i emotivne granice glazbe te postavio smjerokaze novoga doba. Iako je skladao mnogobrojna vokalno-instrumentalna djela, Beethoven je ponajprije instrumentalni skladatelj. U toj se skupini njegovih radova izdvajaju tri velike cjeline – simfonije, gudački kvarteti i glasovirske sonate. Među njima, samo je sonate skladao u neprekinutom tijeku, bez stanki kakve nalazimo u skladanju simfonija i gudačkih kvarteta. Napisao je 32 sonate i u tom iznimnom nizu nema nevažnog ili manje uspjelog djela. Objedinjene, one sadrže svaku emociju koju je Beethoven bio sposoban izraziti glazbom i pravi su kompendij nevjerojatne palete glazbenih boja, ekspresija i izraza ostvarenih na solističkom glazbalu. Poslije majstorove smrti postale su uzor sonatnog stila.

U doba Beethovenove mladosti sonate za glasovir bile su elegantne skladbe gracioznog karaktera i to je ozračje prisutno u njegovim ranim djelima. No ubrzo je u sonate unio dramaturgijsku i ekspresivnu, povećao njihov opseg, razvio tehniku i do kraja života radikalno je preoblikovao taj glazbeni oblik. To se događalo istovremeno s razvojem književnog pokreta *Sturm und Drang*, koji je težio oslobođenju od svih dotadašnjih socijalnih, političkih i estetičkih normi, veličao slobodu i humanost, originalnost, individualnost te neobuzdanost osjećaja. Glasovir je kao glazbalo u Beethovenovo doba doživio velike promjene – konstrukcija je dobila čelični okvir, što je bitno pridonijelo glasnoći i zvučnosti. Te nove duhovne zasade i tehnološke vrijednosti Beethoven je obilno primjenjivao u oblikovanju vlastitih djela.

Godine 1800. pisao je svojem prijatelju Krumpholzu: „Nisam baš zadovoljan djelima koja sam do sada ostvario. Od danas ću početi novim putem.“ To je i učinio. Razdoblje koje slijedi bilo je iznimno plodno, a skladateljevi su ga biografi prozvali „herojskim“. Kronološki, to je srednje od tri razdoblja Beethovenova stvaralaštva. Nastaju glasovirske sonate od opusa 26 do 31 (među njima *Oluja* i *Mjesečeva sonata*), *Treća*, *Četvrta*, *Peta* i *Šesta* simfonija, njegova jedina opera *Fidelio*, posljednja tri koncerta za glasovir i orkestar. Tijekom jednoga desetljeća Beethoven je stvorio remek-djela različitih žanrova. Te su godine obilježene i dubokom skladateljevom osobnom tragedijom – borbom s progresivnim gubitkom sluha. Vrhunac krize proživio je u Heiligenstadtu, gdje je napisao potresno pismo braći, poznato kao Heiligenstadtska oporuka.

Sonata u Es-duru, op. 31 posljednja je u nizu od tri sonate toga opusa, te osamnaesta od 32 Beethovenove sonate. U tom je tonalitetu skladao neka od remek-djela „herojskog“ razdoblja – primjerice *Treću* simfoniju *Eroicu* ili *Carski koncert*. To je jedina četverostavačna sonata unutar opusa 31 i posljednja četverostavačna glasovirska sonata koju je Beethoven skladao, uz iznimku *Hammerklavier* sonate op. 106. Cijelo djelo ispunjeno je nježnom lirikom, profinjenim humorom, nadahnutom melodikom te za Beethovena netipičnim radosnim i razigranim karakterom. Sonata je dovršena 1802. i u njezinu se karakteru ne naslućuje kriza koju je skladatelj proživljavao, o kojoj svjedoči pismo iz Heiligenstadta, pisano samo nekoliko mjeseci poslije nastanka djela. Pitomo glazbeno ozračje Beethoven temelji na mnoštvu glazbenih kontrasta, na harmonijskim dosjetkama, preciznoj artikulaciji, poigravanju formom te na majstorskom korištenju registara i boja glasovirskog zvuka. Tonalitetna nesigurnost na samom početku sonate i osebniji ritam kao da oblikuju pitanje, ali odgovor je zamagljen, izbjegnut. Iz te duhovite zaigranosti proizlazi cijeli karakter djela. Zanimljivo je da skladba ne sadrži polagani stavak. U prethodnoj sonati (*Oluja*, op. 31, br. 2) Beethoven je skladao prekrasan *Adagio*, no sada odabire drugačiji put. Drugi stavak oblikuje kao *Scherzo* pomalo haydnovskog ugođaja, naglašenog iznenadnim akordima koji prekidaju melodijski tijek. Umjesto očekivane 3/4 mjere, rabi 2/4 mjeru. Treći je stavak graciozan *Menuet* koji Beethoven posljednji put primjenjuje

unutar glasovirske sonate. Prekrasnu temu njegova središnjeg trija više od sedam desetljeća poslije preuzeo je Camille Saint-Saëns kao temu svojih *Varijacija na Beethovenovu temu* za dva glasovira op. 35. Posljednji je stavak brz, podsjeća na galop, na rogove i trublje, što je Sonati priskrbilo podnaslov „Lovačka“.

Andante favori Beethoven je skladao 1803. i 1804. godine, a objavio 1805. Isprva je to trebao biti drugi stavak *Waldstein* sonate, koja je, uz *Appassionatu* i *Les Adieux*, najdojmljiviji sonatni opus njegova „herojskog“ razdoblja. Navodno je poslije prvog prosviravanja novog djela Beethovenu prijatelj sugerirao da je *Waldstein* sonata preduga. Isprva uvrijeđen, Beethoven je kasnije poslije prihvatio kritiku i za tu sonatu skladao kraći stavak (*Introduzione. Adagio molto*), a *Andante* je objavio kao samostalno djelo. Naziv *Andante favori* (Omiljeni andante) odabrao je Carl Czerny, jedan od Beethovenovih učenika, jer je skladatelj rado i često izvodio taj stavak s puno uspjeha kod publike. *Andante favori* skladan je u F-duru (subdominantnom tonalitetu *Waldstein* sonate) i po formi je kombinacija ronda i varijacija. Tema se, naime, prilikom svakog ponavljanja donekle mijenja, a epizode su zapravo varijacije na temu. I dok tijekom skladbe složenost glazbenog tkiva postupno raste, *Coda* je lišena napetosti, pokret posustaje, usporava i nestaje te djelo završava tihom meditacijom koja je još jedan skladatelj eksperiment u propitivanju zvučnosti glasovira. U novije doba popularnosti djela pridonijelo je njegovo korištenje u filmskoj adaptaciji romana *Ponos i predrasude* Jane Austen 1995. godine.

Robert Schumann (1810. — 1856.) jedan je od najvažnijih skladatelja iz vremena glazbene romantike. „Mozart i Beethoven glazbena su klasika“, napisao je Schumann, upotrijebivši (kako navodi Viktor Žmegač) kao prvi kritičar u povijesti europske glazbe pojam *klasika* u periodizacijskom smislu. Beethoven je Schumannu bio uzor na području orkestralnog stvaralaštva, odnosno četiriju simfonija, koje je stvarao u skladu sa zasadama klasike, bez zadiranja u strukturu te glazbene forme. No glasovirska je glazba za Schumanna bila područje istraživanja, eksperimenta i potpune umjetničke samostalnosti.

Robert Schumann odrastao je u Zwickauu, u obitelji izdavača i prodavača knjiga te je razvio trajno zanimanje za književnost. Ona mu je, baš kao i glasovir na kojemu je volio improvizirati, zaokupljala misli; ta su dva umjetnička područja bitno utjecala na razvoj i oblikovanje njegove osobnosti. Pravo je u Leipzigu i Heidelbergu studirao protiv svoje volje, no s puno je žara proučavao djela Bacha i Beethovena i odlazio na satove glasovira kod uglednoga leipziškog glasovirskog pedagoga Friedricha Wiecka (oca njegove buduće supruge Clare).

No trajna ozljeda ruke koju je sâm uzrokovao agresivnim metodama vježbanja u želji da poveća pokretljivost četvrtog prsta, zauvijek je odagnala snove o glasovirskome virtuozu. Tada je već pomalo skladao pa mu je upravo skladateljstvo pružilo utjehu u tom teškom razdoblju. Stasao je u iznimnog skladatelja, ali i u pronicava glazbenog pisca. Godine 1834. pokrenuo je časopis *Neue Zeitschrift für Musik*. Oštro napadajući prevlast salonske glazbe i ispraznog virtuoziteta koji kviri ukus publike, te znalački prepoznavajući djela istinskih glazbenih vrijednosti (poput Beethovenovih, Schubertovih, Chopinovih ili Berliozovih), Schumann je profilirao časopis u pravo žarište naprednih glazbenih ideja. Najplodnije, a kako je sam isticao, i najsretnije razdoblje njegova života bile su prve godine braka s Clarom Wieck (Schumann) koja mu je kao vrsna pijanistica i skladateljica bila velika potpora i nadahnuće. Međutim, Schumann je bio lošega zdravlja, patio je od depresija, nesanica i živčane rastrojenosti. Poslije pokušaja samoubojstva, posljednje godine života proveo je u sanatoriju pokraj Bonna, gdje je umro u dobi od samo 46 godina.

Glazbeni svijet Roberta Schumanna izvire iz glasovirskog sloga. Skladao je vokalna, komorna, dramska i simfonijska djela, ali svoj je prepoznatljiv stil potpuno razvio još u ranim skladbama povjerenima (do opusa 23, odnosno do 1840. godine) isključivo glasoviru. Te su skladbe odraz njegovih najintimnijih misli i osjećaja, glazbenog svjetonazora, invencije i nadahnuća, ali vrlo često i dojmova, vizija, ekspresija izazvanih izvan glazbenim poticajima — stvarnim doživljajima, prirodom ili književnim djelima. Nadahnuće je nalazio u djelima suvremenih autora, kao što su Goethe, Byron, Jean Paul, Hoffmann ili Heine. Nije skladao programnu glazbu, nego je glazbom sugerirao osjećaje izazvane pjesničkim slikama i književnim prizorima. Bio je izvanredno darovit za maštovito doživljavanje i povezivanje književnosti i glazbe, stvarajući glazbena djela puna poetskoga duha.

Bunte Blätter (*Šareno lišće*), op. 99 — zbirka je glasovirskih minijatura skladanih u više navrata od 1836. do 1849. godine. Zbirka je objavljena 1852., a sadrži dva kratka ciklusa i šest samostalnih skladbi, ukupno 14 minijatura, među kojima najdulja traje četiri i pol minute, a nekoliko ih je kraće od minute. Svaka od tih minijatura zaokružena je cjelina, glazbom dočaran letimični dojam, u čijem se lirskom tkivu nerijetko kriju snažne napetosti. Slušajući ih u nizu, svjedočimo brzim promjenama raspoloženja i glazbenih postupaka, svojevrsnom diskontinuitetu glazbenih misli, romantičnoj žudnji za čarobnim doživljajima, koja je rafiniranom nonšalancijom podignuta na najvišu umjetničku razinu.

Baš kao što je Beethovenov *Andante favori* napušteni stavak njegove *Waldstein* sonate, **Presto passionato** nesuđeni je finale Schumannove *Druge sonate za glasovir u g-molu*. „Beskrajno sam uzbuđena zbog nastanka tvoje druge sonate,“ pisala je Clara budućem suprugu godine 1838., „podsjeća me na mnoge sretne, ali i teške sate. Volim je, baš kao i tebe. Cijelo tvoje biće u njoj se tako jasno ogleda, a ipak nije odveć mračna. Samo još nešto. Želiš li uistinu ostaviti posljednji stavak takav kakav jest? Bilo bi bolje promijeniti ga, pojednostavniti, jer mislim da je

uistinu pretežak. Ja ga razumijem i mogu ga odsvirati, ali ljudi, publika, pa čak i glazbeni znalci za koje zapravo pišeš, oni to neće razumjeti. Nadam se da mi ovo nećeš uzeti za zlo..." Schumann, koji je iznimno cijenio Clarinu prosvodbu i mišljenje, skladao je za *Sonatu u g-molu* potpuno novi finale. Umjesto tehnički iznimno zahtjevnog *Presta passionata*, sonati je podario vjerojatno primjereniji Rondo. Odbačeni stavak zadržao se na repertoaru kao samostalno djelo.

Sergej Prokofjev (1891. – 1953.), jedan od najosebujnijih glazbenika 20. stoljeća, među skladateljima koji su utjecali na njegov razvoj posebno je istaknuo upravo Beethovena i Schumanna. Godine 1941. objavio je autobiografsku skicu u časopisu *Sovjetska muzika* i u njoj među inim piše: „U svojem stvaralačkom radu slijedio sam nekoliko glavnih smjerova. Prvi je klasični. Podrijetlo mu je u mojem ranom djetinjstvu, kad sam slušao svoju majku kako izvodi Beethovenove sonate. Taj smjer poprima u mojim sonatama i koncertima neoklasičan izgled ili pak oponaša klasični stil 18. stoljeća, npr. u gavotama, u *Klasičnoj simfoniji* i donekle u *Sinfonietti*." Kao glavnu odliku drugog smjera istaknuo je uvođenje novih elemenata i traganje za individualnim harmonijskim jezikom, što je vezano uz susret s Tanjejevim (*Sarkazmi*, opera *Igrač*, *Druga simfonija*). Za sljedeći smjer kaže: „U trećem smjeru ističe se tokatni, odnosno motorički element; njega je možda izazvala Schumannova *Tokata*, koja me se jednom snažno dojmila. Toj skupini pripadaju *Etide op. 2*, *Tokata op. 11*, *Scherzo iz op. 12*, *Scherzo iz Drugoga glasovirskog koncerta*, *Tokata u Petom glasovirskom koncertu*, impulzivne figuracije u *Skitskoj suiti* i u *Čeličnom skoku*, a i neka mjesta u *Trećem glasovirskom koncertu*." Kao četvrti smjer naveo je lirski (*Priča op. 3*, *Sanje op. 6*, *Legenda op. 12*), a peti je groteska, odnosno šala, smijeh, podrugivanje, koje skladatelj smatra tek varijacijom ostalih.

Odrastao u idiličnom i poticajnom ozračju ladanjskog imanja, uz snažnu roditeljsku potporu, Prokofjev je već s trinaest godina postao student Konzervatorija u Sankt Peterburgu. Njegov je život promijenila Ruska revolucija, a zatim i svjetski ratovi. U Zapadnoj Europi i Americi izgradio je uspješnu karijeru, isprva kao pijanist, a zatim kao dirigent i skladatelj. Opera *Zaljubljen u tri naranče* s puno je uspjeha praizvedena u Chicagu 1921. Godinu dana poslije preselio se u Pariz i ondje je Djagiljev postavio njegove balete *Rasipni sin*, *Čelični skok* i *Lakrdijaš*. Ipak se 1936. vratio u Rusiju sa suprugom, španjolsko-ukrajinskom pjevačicom umjetničkog imena Lina Llubera, koja je poslije preživjela gulag i uvelike nadživjela Prokofjeva. Umro je istoga dana kad i Staljin, 5. ožujka 1953. godine.

Glasoviru pripada središnje mjesto unutar glazbeničkog djelovanja Sergeja Prokofjeva. Bio je sjajan pijanist, a uz to je vrlo rano usvojio individualni način pisanja za glasovir. Iako se tijekom vremena

njegov skladateljski izričaj mijenjao, temeljne zasade i zvukovnost glasovirskog sloga bile su prepoznatljive i duboko osobne. Između 1907. i 1950. skladao je devet sonata za glasovir koje se kvalitetom i snagom izraza nastavljaju na opuse velikih majstora toga žanra — Beethovena i Schuberta. Među njima, najdojmljivija je tzv. ratna trilogija — *Šesta*, *Sedma* i *Osmo sonata* (sve su nastajale između 1939. i 1944. godine). Ta djela (zajedno s *Devetom sonatom*) sažetak su glasovirskog izraza Sergeja Prokofjeva i vrhunac njegova stvaralaštva. *Šestu sonatu* dovršio je 1940. Rat je već počeo, ali još nije stigao u Rusiju. Najpoznatija i najkraća sonata ciklusa jest *Sedma*, dovršena 1942., na vrhuncu ratnih događanja, te nosi podnaslov „Staljingradska“. Na *Osmoj sonati* Prokofjev je radio do 1944. Rat je još trajao, ali se naslućivao njegov kraj. Sonate su nastajale u najtežem i najmračnijem razdoblju novije ljudske povijesti i to se odrazilo na njihovu zvukovnost. Rat, ali i represivna politika nove sovjetske vlasti koja je kulturnu politiku vodila okrutno, raspolažući ne samo opusima nego i životima umjetnika, stvarali su ozračje straha i nesigurnosti. Istovremeno, Prokofjev je proživljavao unutarnji ushit, započevši vezu s 24 godina mlađom studenticom književnosti Mirom Mendelson, koja mu je postala druga supruga i libretistica njegovih scenskih djela. *Osmu sonatu*, na kojoj je počeo raditi u godini njihova prvog susreta (1939.), posvetio je Miri. Riječ je o remek-djelu glasovirske literature 20. stoljeća, o introspektivnoj skladbi iznimno bogatoj glazbenim idejama, najduljoj među Prokofjevljevima sonatama, koja proširuje ne samo strukturu toga glazbenog oblika nego i cijeli njegov unutarnji koncept te nalikuje na svojevrsnu simfoniju za glasovir. Prvi stavak nosi oznaku *Dolce* (slatko) i podupire skladateljevu tvrdnju da je sonata lirska po karakteru. Iz dviju tema postupno izrasta klimaks nevjerojatne snage, koji počiva na ogoljavanju i redukciji glazbenoga materijala, otkrivajući rudimentaran i pomalo divlji karakter tema. Kratak drugi stavak izgradio je na temi preuzetoz iz napuštenog orkestralnog djela naslovljenog *Evgenij Onjegin*. Njegov sanjarski karakter, temeljen na pjevnoj melodiji praćenoj za Prokofjeva tipičnim harmonijama, u opreci je s ostalim stavicima. Finale je motoričan i eksplozivan te ubrzo poprima svečan i herojski karakter. Veliki ruski pijanist Svjatoslav Richter o djelu je rekao: „Od svih Prokofjevljevih sonata, ta je najbogatija. Ima složen unutarnji život, dubok, potpun i pun kontrasta. Povremeno se čini da raste u nedogled, kao da napušta samu sebe u neumoljivom tijeku vremena. Ako je katkad nedokučiva, to je zbog njezine raskoši, koja nalikuje na stablo prepuno sočnih plodova.“ U doba nastanka „ratne trilogije“ Prokofjev je tek povremeno javno nastupao. *Osmu sonatu* svirao je u dva navrata u krugu prijatelja, no prvu javnu izvedbu upriličio je Emil Giljels u velikoj dvorani Moskovskog konzervatorija 30. prosinca 1944.

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROGNOZIVNI GODIŠTAR
18/19

Subota, 20. listopada 2018.

L. BERNSTEIN: MISA

SIMFONIJSKI ORKESTAR I ZBOR HRVATSKE
RADIOTELEVIZIJE

ZBOR HRVATSKOG NARODNOG KAZALIŠTA U ZAGREBU

DJEČJI ZBOR ZAPADNONJEMAČKOG RADIJA (WDR)

ZBOR KAZALIŠTA KOMEDIJA

JUBILANT SYKES, bariton

JOHN AXELROD, dirigent

Stota obljetnica rođenja Leonarda Bernsteina

„Samo nekolicina skladatelja uspijeva uhvatiti korak s vremenom i postati legendom svojega doba“, rekao je dirigent John Mauceri, misleći na jednoga od najistaknutijih američkih skladatelja, pijanista i dirigenata **Leonarda Bernsteina**. Neka njegova djela, osobito planetarno popularna *Priča sa zapadne strane* (*West Side Story*), premostila su jaz između klasične i popularne glazbe. Isto bi se moglo reći i za njegovu *Misu* (*Mass*), napisanu u spomen na ubijenog američkog predsjednika J. F. Kennedyja. Ma kako počeci *Mise* bili isprepleteni elementima rezigniranosti i beznađa, završetak nosi poruku nade koju će zagrebačkoj publici prenijeti brojni domaći ansambli i solisti uz gostovanje **Dječjeg zbora Zapadnonjemačkog radija (WDR-a)**, pod ravanjem svjetski poznatog **Johna Axelroda**.

[IZVAN PRETPLATE]

Subota, 3. studenoga 2018.

FILHARMONIJA NACIJA

JUSTUS FRANTZ, dirigent
IVO POGORELIĆ, glasovir

Sergej Rahmanjinov, P. I. Čajkovski

„Muzicirajmo kao prijatelji“, riječi su glasovitoga Leonarda Bernsteina kojima je sažeto sročio svoju viziju moći koju ima glazba u zbližavanju ljudi. A uz Bernsteina, Yehudi Menuhin bio je taj koji je 1995. nadahnuo **Justusa Frantza**, dirigenta i pijanista međunarodnog ugleda, moderatora i iznimnog glazbenog komunikatora, da osnuje ansambl **Filharmonija nacija** (Philharmonie der Nationen). Riječ je o međunarodnom profesionalnom orkestru koji okuplja vrhunske i iznimno talentirane glazbenike iz različitih nacija. Srbi i Slovenci, Sirijci i Izraelci, Kinezi i Francuzi, Rusi i Ukrajinci – svi oni progovaraju zajedničkim jezikom – glazbom. Uz njih će, na zagrebačkom gostovanju, „progovoriti“ i jedan od najvažnijih pijanista današnjice, veliki **Ivo Pogorelić!**

PEUGEOT

ZAGREB
moj grad

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

NEPROCENJIVIM DOŽIVLJAJI INVALUABLE EXPERIENCE